



חקלאות מקומית היא אינטרס קיומי

מאת האלוף (מיל") גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,521, 6 באפריל 2020

תקציר: משבר הקורונה מעורר את הצורך לבירור מחודש של הנחות היסוד ביחס המדינה לחקלאות כנכס לאומי חיוני. מחד גיסא, נוכח עצירת תנופת השוק הגלובלי מתכנסת כל מדינה לדאגה עצמית לסיפוק צרכיה. מאידך גיסא, בריאות הציבור תלויה לא רק באיכות השירותים הרפואיים אלא אף באיכות המזון וקל יותר למדינה לפקח בעצמה על סטנדרטים נאותים כשתהליך ייצור המזון הוא מקומי.

עד שהופיעה מגפת הקורונה, עד שנבלמה באחת תנופת השוק הגלובלי, תושבי הערים הגדולות לא הרגישו תלות קיומית בחקלאים המקומיים. מדי בוקר נכנסו לניו יורק משאיות טעונות ירקות שגדלו בחממות במקסיקו. מדי ערב המריאו מטוסים טעוני ירקות ממזרח טורקיה, ישירות אל שווקי ברלין. שיווק התוצרת החקלאית, כמו יתר מוצרי הצריכה, הלך ואיבד את התלות בייצור המקומי. גם באמצע החורף, הוצעו על המדפים בתל אביב ענבים מדרום אפריקה. במטרופולין התל-אביבי חדלו לגלות עניין בגורל חקלאי הארץ, תשומת הלב מוקדה בהשוואת מחירים לברלין.

פקידי האוצר ומשרד החקלאות היו תמימי דעים בצורך לשחרור השוק ופתיחתו ליבוא מתחרה, אפילו לגבי תוצרת חקלאית טרייה. מבחן הצידוק הכלכלי נעשה לקריטריון המוביל, ולכן חשפו את החקלאות הישראלית לתחרות השוק הגלובלי. כשהתיר, למשל, לפני כל חג להציף את השוק בדגי יבוא מסין פגעו קשות בענף המדגה הישראלי, אך הסבירו שזו הדרך להורדת יוקר המחיה. כך המשיכו על אף הסכנה שהחקלאות הישראלית תיקלע לגורל מפעלי הטקסטיל מתוצרת הארץ, שהוכרעו מול היצף היבוא הזול מסין.

לנוכח המגמות הגלובליות, שממשלת ישראל נתנה להן את ידה, מאבקי החקלאים הישראלים נקלעו למבוי סתום. חקלאים בארץ מתקשים לשרוד ומשקים הולכים ונסגרים.

עם משבר הקורונה נוצרה הזדמנות לבירור מחודש של הנחות היסוד ביחסה של המדינה לחקלאות כנכס לאומי חיוני. ראשית, למדנו בימים אלה שלנוכח עצירת תנופת השוק הגלובלי כל מדינה מתכנסת קודם כל לדאגה עצמית לסיפוק צרכיה. כעת ברור שעצמאות המדינה בייצור המזון ההכרחי היא לא פחות מצורך קיומי. בריאות הציבור תלויה לא רק באיכות השירותים הרפואיים אלא גם באיכות המזון. ברור שקל יותר למדינה לפקח בעצמה על סטנדרטים נאותים כשתהליך ייצור המזון הוא מקומי.

ומעבר לכך, נזכיר כי גם בעידן הדיגיטלי נפש האדם זקוקה למרחב הפתוח, שמשחרר ההיסטוריה האנושית כולל לא רק מרחבי טבע פנויים אלא גם נוף חקלאי. שיווי

המשקל האקולוגי בין העיר לבין הכפר מכונן את ייחודה התרבותי של העיר בחיבורה למקום שממנו היא צומחת.

ולבסוף, גם תודעת מולדת: באילוצי הגולה התמקדו היהודים במסחר ובעיסוקי צווארון לבן והותירו את העמל החקלאי לאחריהם. עם שיבת היהודים לארצם כתב א. ד. גורדון לפני כמאה שנים: "אם לא נעבוד את האדמה בידינו ממש, לא תהיה האדמה שלנו... הארץ לא תהיה שלנו ואנחנו לא נהיה עם הארץ. אנחנו נהיה גם פה זרים, ממש כמו בארצות הגולה". זה הזמן לחזור לאמיתות היסוד: חקלאות מקומית היא אינטרס קיומי.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-5.4.2020

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.